

Závěrečná zpráva projektu specifického výzkumu na rok 2021 (s dobou ukončení řešení k 31. 12. 2022/ nebo k 31. 12. 2023) – zakázka č.2106

Název projektu: Změny ve využití výchovných metod a postupů v prevenci rizikového chování vlivem krize po roce 2020

Specifikace řešitelského týmu

Odpovědný řešitel: doc. PhDr. Václav Bělík, Ph.D.

Studenti doktorského studia na PdF UHK:

Studenti magisterského studia na PdF UHK:

Michaela Klimešová, P18P0630, č.ú.: 2284972053/0800

Bc. Lucie Petrová, P20P0039, č.ú.: 2361031063/0800

Bc. Jana Adamcová, P20P0026, č.ú.: 2900797886/2010

Školitelé doktorandů:

Další výzkumní pracovníci: prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.

V roce 2022 přidána do řešitelského týmu Mgr. Et. Mgr. Stanislava Svoboda Hoferková, Ph.D. LL.M.

Postupně se vyměnili všichni studenti a přibyl Mgr. Martin Knytl, MCS, Bc. Jan Palička a Bc. Linda Špásová

Celková částka přidělené dotace: 183 414 Kč

Stručný popis postupu při řešení projektu (max. 2 strany)

Ústav sociálních studií si v rámci dokumentu Rámec vědeckého směřování Ústavu sociálních studií PdF UHK stanovil společné téma, kterým je: Problémy dětí, mládeže, dospělých a seniorů a jejich integrace a rozvoj ve společnosti, možnosti prevence a sociálních intervencí ve prospěch rozvíjení pozitivní orientace jejich životního stylu. Uvedený projekt má snahu přispívat k realizaci tohoto společného tématu ÚSS PdF UHK.

Aktuální změny ve společnosti dopadají velmi tvrdě na školství a problematika prevence rizikového chování je v tuto chvíli velmi často spíše okrajovou oblastí – učitelé o životě a výchovných či jiných problémech dětí toho mnoho nevědí (a ani v podstatě nemohou). Dá se očekávat, že výskyt projevů rizikového chování v příštích měsících a letech bude explozivní, stejně jako výskyt zdravotních problémů dětí z nedostatku pohybu, neustálým sledováním obrazovky, ztrátou sociálních kontaktů s kamarády, velmi obtížným rozvojem jazykové stránky apod.

V průběhu zkoumání jsme v rámci šetření pronikli do způsobů vedení preventivních aktivit na základních školách, řešili jsme jejich specifika. Tato specifika vychází z interpersonálních kontaktů, interakcí, způsobů komunikace, setkávání se dětí, pedagogů, rodičů a dalších zájmových skupin. Ona osobní interakce je v tomto ohledu velmi důležitá. Po roce 2020 však do tohoto prostředí vstoupil faktor pandemie, který vše zásadně změnil.

Dle výsledků šetření je možné vidět tyto změny:

1. **Změna v životním stylu dětí, který je více individualistický, postavený na požitkářských hodnotách s nízkou orientací na sport a pohyb. Naopak s vysokou orientací na virtuální svět.**

2. Pokles tradičních projevů rizikového chování jako jsou třeba látkové závislosti (alkohol, nikotin) a další. Naopak výrazný vzrůst závislostí a ohrožení spojených s přesunem dětí do virtuálního světa.
3. V prevenci jde o změnu v požadavcích škol jak ve spektru aktivit, tak ve spektru požadovaných vzdělávacích příležitostí. Jedná se o změnu od prevence k intervenci. Školy po lektorech prevence už jenom ve velmi omezené míře požadují nespécifickou všeobecnou primární prevenci. Naopak očekávají intervence, zásahy, kvalifikované poradenství, řešení a často i represí v četných případech už natolik rozjetých jevů, kdy se od primární prevence přechází k terciární prevenci respektive sociální terapii.
4. Čtvrtou oblastí výsledků je velký nárůst psychických problémů dětí a celkově snížená kvalita wellbeingu, což vnímáme jako akutní, velmi silný problém současného školního prostředí.

Práce výchovných pracovníků ve škole v rámci školního poradenského pracoviště (výchovný poradce a školní metodik prevence) je tak současnou situací velmi silně dotčena. Dostáváme se do paradoxní situace. Cítíme, že rizikových projevů chování u dětí se objevuje čím dál více, přesouvají se do online světa, nicméně aktivita těch, kteří by v rámci této problematiky měli konat je zamezena vlivem vnějších okolností a mnozí jsou bezradní.

Podobně i organizace, které se prevencí zabývají a vstupují do školního prostředí (např. Semiramis), tak mají situaci poměrně velmi ztíženou, hledají cesty, jak se orientovat na jiná témata, jak výchovně působit pomocí online prostředí.

V rámci šetření jsme se okrajově dotkli metod sociálně výchovného působení, které jsou v rámci literatury zatím jen skromně popsány, orientují se především do práce sociálního pedagoga, ve školní prostředí jsou zatím/bohužel využívány méně.

Cílem projektu tedy bylo zjišťovat, jaké jsou hlavní změny v používání metod směřujících do prevence rizikového chování na základní škol

Cílovou skupinou byli v rámci zkoumaného projektu realizátoři prevence na druhém stupni základních škol. V rámci školního poradenského pracoviště jsou to především výchovní poradci a školní metodici prevence. Oni jsou ti, kteří se k dětem v současné situaci dostávají nejbliž a zároveň to jsou ti, kteří by měli podchyťovat rizikové a potenciálně rizikové chování už v jeho prvopočátcích.

Druhou cílovou skupinou jsou „preventisté“ z organizací, které vstupují do škol (např. Semiramis), kteří mají velmi pečlivě propracované preventivní programy, jejichž podstata se odráží do interpersonální komunikace a prezenčních setkání a interakcí, vyměňování si zkušeností. Právě ti jsou v nelehké situaci současné době.

Přínos výzkumu shledáváme v publikačních výstupech, které je možné uplatnit v předmětech, které jsou profilové pro Ústav sociálních studií – Sociální pedagogika, sociální patologie, rizikové chování, prevence rizikového chování apod. Samozřejmě, že je možné uplatnit výsledky výzkumu a jeho publikace i v učitelském vzdělávání – je zde předmět Sociální pedagogika, Sociologie, Sociologie rodiny, Sociální patologie a prevence, etopedie apod. Další přínos vidíme v možných podnětech pro rozvoj CŽV na PdF UHK apod.

Práci studentů vnímáme jako velký problém. V průběhu projektu se nám studenti obměnili. Na starosti měli jak administrativní stránku, tak byli samotnými tazateli – u obou cílových skupin. V rámci publikačních výstupů byli studenti zapojeni do tvorby příspěvků do sborníku Acta Sociopathologica a do sborníku na konferenci Socialia.

Splnění kontrolovatelných výsledků řešení

Uveďte především publikace, které vznikly na základě řešení projektu. Dále uveďte, zda byly publikace skutečně zadány do OBD s vazbou na RIV.

V průběhu projektu došlo k úpravě očekávaných publikačních výstupů. Původně byla zamýšlena monografie v nakladatelství, které je bodově pozitivně hodnoceno. Vlivem zpoždění ve sběru a

zpracování dat jsme byli nuceni přistoupit k úpravě těchto publikačních výstupů. Tato úprava nám byla schválena komisí pro SV na PdF UHK:

1. Kapitola v monografii (druh výsledku C) – Prevencia rizikového a problémového správania žiakov jako faktor tvorby bezpečného školského prostredia
EMMEROVÁ, I., BĚLÍK, V. Prevencia rizikového a problémového správania žiakov jako faktor tvorby bezpečného školského prostredia, Ružomberok: Verbum - vydavateľstvo KU, 2022. ISBN 9788056109854.

2. Článek v odborném tuzemském periodiku (druh výsledku Scopus, časopis Kontakt)

Online Risks and Their Prevention as a Subject Matter of Current Parenthood – přijato do recenzního řízení – S. Hoferková, V. Bělík, M. Knytl

3. Recenzovaný článek v zahraničním periodiku (Chowanna)

Pedagogika społeczna i jej potencjał edukacyjny w czeskim środowisku – přijato do recenzního řízení – V. Bělík (Jost)

4. Články ve sborníku Acta sociopathologica 2021
Rizikové chování dětí a mládeže – S.S.Hoferková, J. Palička, L. Špásová – v tisku
Školní poradenské pracoviště, kompetence jeho členů a změny – V. Bělík, J. Adamcová, N. Petrová, Klimešová – v tisku

5. Příspěvek na konferenci Socialia 2021
B. Kraus - Dopady pandémie – výzva pro sociální pedagogiku
V. Bělík - Aktuální témata sociální pedagogiky a sociální patologie ve školním prostředí z pohledu zkoumaných pedagogů

6. Příspěvek na konferenci Socialia 2022
V. Bělík - Změny v prevenci rizikového chování ve školním prostředí – v tisku
B.Kraus, L.Gužíková – Virtuálne ohrozenie deti a mládeže v dobe pandémie COVID-19 – v tisku
M.Knytl – Zkušenosti vysokoškoláků s vybranými formami rizikového sexuálního chování v kyberprostoru – v tisku

Souhrn všech realizovaných výstupů projektu v letech 2021-2022

Rok 2021:

a) osobní náklady (odměny; odvody na zdravotní, sociální a úrazové pojištění = 34,42 % z odměn; ostatní osobní náklady (DPČ/DPP) 7000 Kč odměna řešiteli projektu

b) stipendia a jejich stručné zdůvodnění 3 x 9 000 Kč – 3 studenti, řešeršší činnost, zpracování dat a příprava publikačních výstupů tj. 27 000 Kč.

c) materiálové náklady (výdaje na pořízení drobného dlouhodobého hmotného majetku – pořizovací cena do 40 tis. Kč, nehmotného majetku – software – pořizovací cena do 60 tis. Kč, kancelářských potřeb, ostatního materiálu) a jejich stručné zdůvodnění

21 151 Kč notebook

7264 Kč knihy + 279,20 Kč + Knihy (13.12.) 2689 Kč

kancelářské potřeby a knihy + Kancelářské potřeby 1158,34 Kč

d) další provozní náklady nebo výdaje a jejich stručné zdůvodnění

e) náklady nebo výdaje na služby a jejich stručné zdůvodnění (př. tisk monografie, konferenční poplatky, překlady, apod.)

f) doplňkové (režijní) náklady nebo výdaje v souladu s příslušným řídicím aktem UHK,

g) cestovné a jeho stručné zdůvodnění (stravné, ubytování, jízdné, cestovní pojištění).
66541,54

V prvním roce čerpání projekt přečerpan o 41,54 Kč

Rok 2022:

a) osobní náklady (odměny; odvody na zdravotní, sociální a úrazové pojištění = 34,42 % z odměn; ostatní osobní náklady (DPČ/DPP) 6977,71 Kč odměna řešitelům projektu

b) stipendia a jejich stručné zdůvodnění 3 x 9 000 Kč – 3 studenti, rešeršní činnost, zpracování dat a příprava publikačních výstupů tj. 27 000 Kč. + 2000 Kč M. Knytl stipendium

c) materiálové náklady (výdaje na pořízení drobného dlouhodobého hmotného majetku – pořizovací cena do 40 tis. Kč, nehmotného majetku – software – pořizovací cena do 60 tis. Kč, kancelářských potřeb, ostatního materiálu) a jejich stručné zdůvodnění

kancelářské potřeby 11319,02 Kč + 409,22 Kč

knihy 22946 Kč

spotřební materiál 1647 Kč

d) další provozní náklady nebo výdaje a jejich stručné zdůvodnění

e) náklady nebo výdaje na služby a jejich stručné zdůvodnění (př. tisk monografie, konferenční poplatky, překlady, apod.)

konferenční poplatek – konference Socialia V.Bělík, B.Kraus, M.Knytl – 5157,95 Kč

překlady 18 000 Kč

f) doplňkové (režijní) náklady nebo výdaje v souladu s příslušným řídicím aktem UHK, kurzové stráty – 123,62 Kč

g) cestovné a jeho stručné zdůvodnění (stravné, ubytování, jízdné, cestovní pojištění).

Zahraniční cestovné – konference Socialia V.Bělík, B.Kraus, M.Knytl – 21346 Kč

116926,5 Kč

V druhém roce čerpání projekt přečerpan o 12,52 Kč

Ve výše uvedeném přehledu jsou již započteny všechny položky v předkládané výsledovce chybí:

Není zaúčtováno: 2 000,00 (stipendium Knytl)
 409,22 (kancelářské potřeby)

 - 12,52 Kč

Povinné přílohy:

- a) kopie publikačních výstupů
- b) výpis (export) z OBD – výsledky publikační činnosti podpořené projektem,
- c) vyúčtování dotace - „Výsledovka po účtech s pohyby“ z ekonomického informačního systému Magion

Datum: 3.1.2023

Podpis odpovědného řešitele